

Õiguskantsler

Veiko Huuse
Fonte.News vastutav väljaandja
veiko.huuse@fonte.news

Teie 04.12.2024 nr

Meie 19.12.2024 nr 14-1/242009/2407487

Härra Veiko Huuse

Soovisite õiguskantslerilt selgitusi õigusriigi põhimõtete järgimise kohta Eestis.

Õiguskantsleri ülesanded ja nende täitmine on reguleeritud Eesti Vabariigi põhiseaduse ja seadustega. Õiguskantsler jälgib, et isikute õigused oleksid kaitstud ja et õigusriigi põhimõtteid järgitaks.

Õiguskantsleril pole põhiseaduslikku õigust teha reforme ega vastu võtta ja muuta seadusi. Reformide tegemise ning seaduste vastuvõtmise ja muutmise üle otsustab Riigikogu.

Õiguskantsler kontrollib eelkõige, kas seadused ja muud õigustloovad aktid on kooskõlas põhiseadusega. Kui õiguskantsler leiab, et seadus või muu õigustloov akt on põhiseadusega vastuolus, teeb ta akti vastu võtnud organile ettepaneku viia see põhiseadusega kooskõlla. Kui vaidlustatud normi ei ole põhiseaduse või seadusega kooskõlla viidud, teeb õiguskantsler Riigikohtule ettepaneku tunnistada see norm kehtetuks (põhiseaduse § 142, [õiguskantsleri seaduse](#) (ÕKS) § 17 ja § 18 lg 1).

Õiguskantsler kontrollib ka, et avalikke ülesandeid täitvad asutused ja ametnikud ei rikuks oma tegevuses ja isikutega suhtlemisel põhiseadusega sätestatud õigusi ja vabadusi, seadusi ja teisi õigustloovaid akte ega hea halduse tava. Kui õiguskantsler leiab, et avalikke ülesandeid täitva asutuse tegevus ei ole õiguspärane, esitab ta asutusele seisukoha, kuidas on asutus isiku õigusi rikkunud. Õiguskantsler saadab vajaduse korral asutusele soovituselise õiguspärasuse ja hea halduse tava järgimiseks või teeb ettepaneku rikkumise kõrvaldamiseks.

Kohtuotsuseid saab teha ja muuta ainult kohus. Kui kohtuotsus on jõustunud ja kõrgemale kohtule enam edasi kaevata ei saa, on kohtuotsuse täitmine kohustuslik. Õiguskantsler ei tee ega muuda kohtuotsuseid. Põhiseadus ei luba õiguskantsleril sekkuda sisuliselt õigusemõistmisse ega anda hinnanguid kohtulahenditele.

Õiguskantsler ei võta kohtunikke ega teiste ametiasutuste ametnikke vastutusele ega määra neile karistusi. Seaduse järgi on õiguskantsleril õigus taotleda distsiplinaarmenetluse algatamist üksnes selle ametniku suhtes, kes takistab õiguskantsleri või tema nõuniku tegevust (ÕKS § 35 lg 2).¹ Õiguskantsler võib distsiplinaarmenetluse algatada kohtunike suhtes ([kohtute seaduse](#)

¹ Ametnike distsiplinaarvastutuse kohta vt [avaliku teenistuse seaduse](#) § 69 jj.

§ 91 lg 2 p 2). Kohtuniku distsiplinaarsüütegu arutab ja distsiplinaarkaristuse määrab Riigikohtu juures asuv distsiplinaarkolleegium (kohtute seaduse § 94 lg 1). Kui ametnik või kohtunik paneb toime süüteo, otsustab süüteomenetluse toimetamise üle pädev asutus (nt politseiasutus) või prokuratuur, karistuse määrab kohus (vt [vääртеomenetluse seadustikku](#), [kriminaalmenetluse seadustikku](#)).

Õiguskantslerile seaduserikkumistest teatanud inimesed on kaitstud tagakiusamise eest. Ametiasutus, sealhulgas Õiguskantsleri Kantselei, peab kehtestama saabunud ja saadetavale kirjale juurdepääsupiirangu ehk tunnistama kirja asutusesiseseks kasutamiseks, kui selles kirjas on isikuandmeid ([avaliku teabe seaduse](#) (AvTS) § 35 lg 1 p 12). Õiguskantsler võib tunnistada avalduse ja selle andmed asutusesiseseks kasutamiseks mõeldud teabeks, kui seda taotleb avaldaja või kui õiguskantsler leiab, et avaldusele juurdepääsu tuleb piirata isikute õiguste ja vabaduste kaitseks (ÕKS § 23 lg 8, AvTS § 35 lg 1 p 19).

Õiguskantsleri seisukohtadega saate tutvuda veebilehel www.oiguskantsler.ee, õiguskantsleri tegevuse ülevaated leiate veebilehelt www.oiguskantsler.ee/et/aasta-%C3%BClevaade.

Loodetavasti on neist selgitustest abi.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise

Kristel Lekko 693 8443
Kristel.Lekko@oiguskantsler.ee